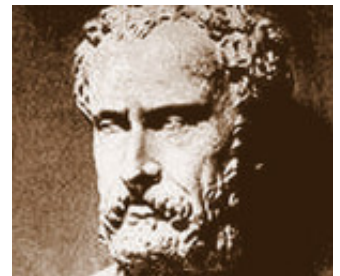


## Xenofanes



//

//]]]]> // ]]]>STUDIO SOKRATES: **Jeg vet ikke om det var furuskog i Kolofon da Xenofanes vokste opp. Det er tross alt over 2000 år siden. Men den frodige vegetasjonen gjorde byen godt egnet som kultsted. Hit kunne fiffen komme og betale for en halvtimes healing eller en spådom. Xenofanes må ha blitt lei hele sirkuset av spåmenn og sannsigere og orakler. Han pakka ryggsekken og dro til Italia.**

*Lars Nilsen er programleder i Studio Sokrates og skriver om sine kommende programmer og filosofiske undringer på Salongen.*

## Magna Graecia

Kolofon ligger i dagens Tyrkia, på fastlandet like nordøst for øya Samos, der mange nordmenn ferierer om sommeren. Så vår mann har nok «øyhoppet» via Samos, en sving innom Kreta og så nordvestover til [Magna Graecia](#) den nederste delen av den italienske «støvelen». Det hører med til fortellingen at persiske soldater med sverd og spyd kom innom Kolofon på den tiden unge

Xenofanes reiste til Italia. Kanskje var han forstemt fordi ingen sannsigere hadde forutsagt at de krigerske perserne var på vei?

Anyway: Greske nybyggere i Italia likte Xenofanes, han ble snart kjent som en tenkende mann med gode talegaver. Dikte kunne han også. Etterspurte talenter både i selskapslivet og i barneoppdragelsen når unge gutter skulle lære å bli menn.

## Eleatene

Det er omstridt, men enkelte filosofihistorikere regner Xenofanes som en av grunnleggerne av den [eleatiske skole](#) i filosofiens historie. For de av dere som ikke har repetert førsokratisk filosofi i det siste, tilføyer jeg at eleatene var den gjengen som tvilte på at vi får kunnskap om verden gjennom sanseerfaringer. [Parmenides](#) og [Zenon](#) er to av de mest kjente. Eleatene argumenterte strengt logisk-matematisk og kom ved hjelp av korrekte logiske slutninger fram til helt absurde resultater. (Som for eksempel at bevegelse er logisk umulig.)

Xenofanes blir først og fremst husket for sine religionskritiske bemerkninger. Han registrerte at alle de greske gudene hadde menneskelignende egenskaper, armer og bein, hår og hud og så videre. Dessuten hadde gudene ofte slett moral.

Det fikk ham til å skrive:

De dødelige [altså menneskene] har guder som ligner dem selv, de har klær som mennesker, og stemme og utseende som mennesker. [...] Jada! Og hvis okser og hester og løver hadde hatt hender og kunne male bilder av sine guder, så ville hestene ha malt gudebilder som lignet på hester, oksene ville ha malt okser og løvene løver. [...] Etioperne lager gudene sine mørke i huden og med oppstoppneser mens trakerne har guder som har rødt hår og blå øyne. (Kilde: [Greek Thought](#))

## Monoteisme

Måten han skriver på gjør det rimelig å anta at Xenofanes hadde lite til overs for tradisjonen med å lage seg sine egne gudebilder og å tilbe og ofre til disse. «Skal du først ha deg en Gud, så må denne guden være helt vesensforskjellig fra deg. Ingen form, ingen utstrekning.» Aristoteles skriver om ham: «I motsetning til de tradisjonelle, greske gudene så kan ikke Xenofons Gud være født, for hvis gudene blir født, så må det ha vært en tid da gudene ikke eksisterte». (Retorikken 1339b 6–8.) Derfor følger det at dersom Gud ikke er født og heller ikke dør, så er Gud evig. Gjerne uforanderlig også, slik «det godes idé» framstår hos Platon.

Har du hørt på maken?

## **Studio Sokrates**

Interesserte kan høre ukens utgave av Studio Sokrates (uten musikk) her: [Studio Sokrates, Greske tanker del 6](#)